

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ СО НАСЛОВ „БАНКАРСКО РАБОТЕЊЕ” (УЧЕБНИК)
ОД ПРОФ. Д-Р ЗОРАН ТЕМЕЛКОВ, ФАКУЛТЕТ ЗА ТУРИЗАМ И
БИЗНИС ЛОГИСТИКА, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр. 2102-63/4 од 304. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултет за туризам и бизнис логистика, одржана на 7.3.2024 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, редовен професор, Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип;

- д-р Весна Свртинов, редовен професор, Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис **„Банкарско работење” од авторот проф. д-р Зоран Темелков**, наменет за студентите на прв циклус студии на Факултет за туризам и бизнис логистика при Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултет за туризам и бизнис логистика го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Учебникот „Банкарско работење“ од авторот проф. д-р Зоран Темелков претставува заокружен преглед на материјата која е насочена кон изучување на функционирањето на банкарските институции и нивната важност за домашната и глобалната економија.

Банките како финансиски институции се составен дел од секој финансиски систем при што имаат посебна важност во банкарски ориентираните системи. Банките реализираат бројни функции на финансиските пазари и се јавуваат како учесници со различни улоги. Работењето на банкарските институции е под строга контрола поради нивната важност за економијата и последиците од домино ефектот кој би можел да настане во случај на несоодветно работење на поединечни банки.

Треба да се напомене дека работењето на банките е проследено со бројни ризици поради нивната улога на посредници и функционирање на принципите на фракционото банкарство. Преку прибирање на краткорочни парични средства и пласирање на долгорочни кредити, банките реализираат рочна трансформација на средствата во економијата и создаваат ликвидност во домашната економија. На овој начин, банките го олеснуваат пристапот до слободни парични средства, го намалуваат трошокот за капитал и придонесуваат кон поттикнување на економски раст и развој. Банкарските институции се исто така составен дел од монетарната политика што е уште еден показател за нивното значење и важност за растот и развојот на домашната економија.

Учебникот е наменет за студентите на Факултетот за туризам и бизнис логистика при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип и е соодветен со наставната програма за предметот Банкарско работење, кој е застапен на студиските програми Бизнис администрација и Бизнис логистика – Скопје, Штип и Гевгелија,

каде што предметот Банкарско работење се јавува како задолжителен предмет, со неделен фонд на часови 2+2+1 во III семестар.

Податоци за обемот на ракописот: Проблематиката која е предмет на обработка во учебникот е претставена преку проблематики, прашања и одговори, во текст од вкупно 236 страници, 29 табели, 7 слики, речник составен од 194 поважни термини и литература од 123 библиографски единици. Начинот на кој се поставени ќе помогне во доближување и поедноставно претставување на материјата до студентите. Трудот е пишуван во А4 формат со нормален проред, употребен е фонт Arial, големина на буквите 11. Обемот на трудот и неговата содржина ги задоволуваат критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Овој учебник претставува оригинално дело, каде што авторот на учебникот прави значаен чекор за потемелно запознавање на студентите со проблематиката на банкарското работење и за надминување на рутинското гледање на начинот на кој функционираат банките. Трудот е креиран врз основа на потребата од создавање на учебник кој ќе им овозможи на студентите полесно совладување на материјата. Нивото и стилот се приспособени кон знаењата и потребите на студентите од додипломски студии. Секоја тематска единица започнува со краток преглед на содржината која е разработена во главата, како и целите на изучување на поглавјето. На крајот од секое поглавје се поставени прашања за дискусија кои треба да им овозможат на студентите да проверат дали целосно ја разбрале материјата, како и да ги продлабочат своите сознанија преку дополнителни истражувања и анализи. Од оваа причина сметаме дека материјалот обработен во ракописот се одликува со големо практично значење, како за студентите, така и за сите останати субјекти кои имаат интерес во оваа проблематика.

Следствено, ракописот насловен како „Банкарско работење“, по обем и содржина, одговара на предвидената наставна програма за предметот Банкарско работење на Факултетот за туризам и бизнис логистика при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, и е прво издание. Истовремено одговара и на одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

Краток опис на содржината: Содржински, трудот (учебникот) е конципиран во 10 поглавја кои ги покриваат тематските единици предвидени со наставната програма. Овој учебник овозможува продлабочување на знаењата поврзани со финансискиот систем, функциите на банките, различните видови на банкарски институции, важноста на централната банка, различните видови на банкарски производи и услуги, ризиците кои се јавуваат во банкарското работење, банкарските системи во ЕУ и САД. Покрај тоа се дава осврт и на улогата и важноста на финтек индустријата и системот на децентрализирани финансии. Во продолжение следи кратка презентација на одделните тематски единици.

Во **првото поглавје** од овој труд е направен преглед на финансискиот систем. Во рамките на ова поглавје се дава можност за запознавање со различните видови на финансиски пазари и нивните карактеристики. Исто така, претставени се поважните учесници и нивната улога на финансиските пазари. Финансиските инструменти кои се употребуваат за реализирање на активностите на

финансиските пазари се објаснети заедно со нивните основни карактеристики. Разбирањето на начинот на кој функционира финансискиот систем е од посебна важност за понатамошно разбирање на деловните активности на банките и нивната важност за економијата.

Второто поглавје ги дефинира банките како финансиски институции и дава преглед на различните видови на банкарски модели, како и различните видови на банки, заедно со нивните карактеристики, кои постојат во една економија. Исто така, во рамките на првото поглавје се објаснети улогата и важноста на банкарските институции за економијата преку разгледување на трите функции кои ги извршуваат во економијата. Претставени се и различните принципи кои се применуваат во банкарското работење заедно со активните и пасивните банкарски работи. Исто така, се разгледуваат и различните извори на средства и приходи кои постојат во работењето на банките. Како дел од ова поглавје, претставена и важноста на банките односно банкарскиот систем за економскиот раст и развој.

Целта на **третото поглавје** е да ги прикаже улогата и функциите на централната банка. Најпрво е дефинирана централната банка како банка над банките и следствено се претставени нејзините функции во економијата. Поради важноста на централната банка во креирањето и спроведувањето на монетарната политика претставени се и основните квантитативни и квалитативни инструменти. Имено, се посветува внимание на основните инструменти со кои централната банка ја имплементира дефинираната монетарна политика. Со цел разбирање на потребата за постоење на независна централна банка, објаснети се и аргументи кои ја поддржуваат независноста, како и аргументи кои се против оваа независност.

Четвртата глава има за цел да ги објасни важноста и потребата за постоење на банкарска супервизија и регулација. Во овој дел од ракописот најпрво се посветува внимание на процесот на дерегулација кој е посебно важен за разбирање на потребата за супервизија и регулација на банкарската индустрија. Понатаму внимание се дава на разликата помеѓу банкарска супервизија и регулација. Исто така, се дефинираат различните цели на супервизијата на финансиската индустрија заедно со некои од основните пристапи за супервизија. Поради постоењето на меѓународни супервизорски стандарди, се наметнува потребата од претставување на Базелските спогодби. Овие спогодби се креирани за подобрување на работењето на банките и подобрување на супервизијата на банките. Последниот дел од ова поглавје прикажува систем за оценка на работењето на банките.

Модерното банкарство се карактеризира со голем број на финансиски производи и услуги. Па така, во **петтото поглавје** од ракописот се претставени некои од поважните финансиски производи и услуги кои ги нудат банките. Со цел, подобро разбирање на основните банкарски производи, претставени се карактеристиките на производите за штедење и кредитните производи. Исто така, посветено е внимание на некои различните видови на станбени кредити кои се нудат во развиените економии и економиите во развој. Притоа, не треба да се изостават и различните видови на каматни стапки и начинот на кој се прави пресметката на каматата на кредитните производи. Објаснети се и различните елементи на кредитите како еден од главните производи кои ги нудат банките. Претставена е важноста на амортизациониот план и начинот на кој тој се користи

од страна на банките и самите кредитокорисници. Опфатен е и концептот на негативна амортизација која може да се појави кај одредени видови на кредити при специфични економски услови.

Шестата глава е посветена на ризиците со кои се соочуваат банките во своето работење. Претставена е потребата за постоење на соодветни процеси за управување со ризици во банкарското работење заедно со важноста на процесите за управување со поединечни на ризици. Објаснети се основните ризици кои се појавуваат во банкарското работење, како и причините кои доведуваат до појава на некои од ризиците. Распознавајќи ја важноста на ризиците во банкарското работење внимание се посветува и на начините на кои банките може да се справуваат со различните ризици и да ги ублажат негативните ефекти од нивна појава. Некои од ризиците кои се опфатени во рамките на ова поглавје се: кредитниот ризик, ликвидносниот ризик, ризик на каматни стапки, девизниот ризик и пазарниот ризик.

Седмото поглавје дава преглед на структурата и начинот на функционирање на банкарскиот систем во Европската Унија. Се започнува со процесот на формирање на Европската монетарна унија, при што фокус се дава на трите фази од формирањето. Структурата на банкарскиот систем на ЕУ заедно со ЕСЦБ и Евросистемот се објаснети, како и различните органи на одлучување на Европската централна банка. Во продолжение се објаснети функциите и целите на ЕЦБ и основните инструменти кои се користат за имплементирање на дефинираната монетарна политика.

Осмото поглавје е наменето за запознавање со комплексната банкарска структура во САД, каде што постои систем на таканаречено дуално банкарство. Претставени се предностите и недостатоците на дуалното банкарство заедно со различните компоненти на банкарскиот систем во САД. За подобро разбирање на улогата на Федералните резерви, даден е краток осврт на историјата на централнобанкарскиот систем на САД и формирањето на ФЕД. Објаснети се функциите и одговорностите на ФЕД заедно со нејзините органи на одлучување и други релевантни тела и одбори во банкарскиот систем. Претставени се ограничувањата на ФЕД и основните инструменти кои се користат во банкарскиот систем на САД за управување со монетарната политика.

Деветтото поглавје е насочено кон аспекти поврзани со банките и иновативната финтек индустрија. Овде се дава преглед на поимот и дефиницијата за финтек индустријата и финтек компаниите. Претставени се основните видови на финтек платформи и нивната улога во понудата на финансиски производи и услуги. Исто така, се прави споредба помеѓу традиционалниот банкарски модел и алтернативните модели за финансирање. Се претставува и начинот на кој финтек индустријата влијае врз работењето на банките. Необанките се разгледуваат како посебна форма на финтек компанија и нов модел на банка кој се појавува во последните неколку години. Тука се разгледува начинот на кој необанките влијаат врз работењето на традиционалните банкарски институции.

Во последната **десетта глава** внимание е дадено на новата и иновативна форма на финансии и алтернативниот финансиски систем наречен систем на децентрализирани финансии. Се разгледуваат причините кои довеле до појава на децентрализираните финансии и што, всушност, претставува овој нов и алтернативен финансиски систем. Претставени се карактеристиките на децентрализираните финансии и децентрализираниот систем. Во ова поглавје

е направена и споредба помеѓу централизираните и децентрализираните финансии. Исто така, објаснети се основните предности и недостатоци на децентрализираните финансии.

Преку ваквиот начин на обработка на проблематиката поврзана со банкарското работење, сметаме дека е постигната главната цел на авторот – да им помогне на студентите да ги разберат и продлабочат своите сознанија во врска со основните карактеристики на банките, нивната важност за економијата и аспектите кои постојат во работењето на банките.

ЗАКЛУЧОК

Значајноста на ракописот за учебник „Банкарско работење” од проф. д-р Зоран Темелков може да се согледа во темелноста и сеопфатноста на значајноста на банкарските институции за една економија. Со овој труд се претставува материја која ги претставува концептите во банкарското работење и со тоа претставува дополнување на стручната литература за банките и нивното работење. Со овој учебник авторот дава можност да се разбере важноста на банкарските институции и запознавање со иновативните форми на финансиски институции кои претставуваат нова форма на конкуренција на банкарската индустрија.

Учебникот е конципиран по однапред утврден наставен план и програма, и е напишан со разбирлив стил. Со ракописот, авторот придонесува студентите да стекнат продлабочено знаење од сферата на банкарското работење. Овој материјал ќе отвори бројни дискусии, критички расправи, помеѓу студентите. Од оваа причина, препорачуваме истиот да биде објавен.

Врз основа на изнесеното, имаме особена чест на Наставно-научниот совет на Факултетот за туризам и бизнис логистика да му предложиме ракописот (учебник) со наслов „Банкарско работење” од проф. д-р Зоран Темелков да го одобри за издавање.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, редовен професор, с.р.

Д-р Весна Свртинов, редовен професор, с.р.